

**НАУКОВИЙ СВІТ ПРОФЕСОРА
В. В. ФАЩЕНКА
В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО
ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА
2-ї ПОЛОВИНИ ХХ ВІКУ**

*З глибини людського буття,
Східцями нового прозріння,
Прийде до нас голос якогось митця
і щось наговорить синестезійно.
У тім діалозі – «наш сенс і суть»,
Бо ми не існуємо без спілкування»,
і думка рухлива, неначе ртуть,
Пройде всі шаблі пізнання,
Бо все розмовля, навіть те, що мовчить
У кожному звуці є «запах слова»,
У кожному слові – правда мить,
А діалог – основ основа
В цім голосі, шумі своя мета
Впіймати (хоча б умовно!)
Впіймали! А правда уже не та,
Хоч вчора була верховна.*

(Поезія Інні Пономаренко, аспірантки кафедри. Прозвучала на 70-літньому ювілеї професора. Виділено назви і вирази з робіт В. Фащенко)

Артистизм і повнота уваги до історії творів і їх авторів складають сутність наукового світу Професора, якому Бог подарував ясність мислення, проникливість у прихований сенс речей і «словопивство», за власним його означенням, висловленим на 70-літньому ювілеї, в якому парадоксально зійшлися радість єднання з усіма, кому це слово було подароване, і смуток підсумку. По-особливому чіткий і організований, Василь Фащенко умів шанувати лад у собі і культивувати його у своїх учнях, бути натягнутою струною, на якій обов'язково прозвучить гармонійна мелодія, сповнена багатозначного смислу, щедро переданого іншим.

Вузівська і академічна наука тісно зійшлися в духовному спектрі його особистості, що не втомлювалася працювати, віднаходити все нові повороти дисциплінованої думки, які

відкривалися в його лекціях – цілій лабораторії мислення, за роботою якої можна було зачудовано спостерігати, переживаючи комплекс гумільовської оцінки творчості естетичну задрість, чому до цього не додумався я?

Професор Фащенко В. В. невипадково саме україністику обрав своєю долею. Візії рідної культури, життя слова, що бринить і зоріє в його працях, дають відчуття співучасті, а не пасивного спостереження, що світить, та не гріє. Тут саме гріє, аж пашить, даючи насагу розуміння і відкриття неосяжної матерії тексту, аналіз якого поставав полем його діяльності. Він любив це, він вмів це, він жив цим. І в цьому був Майстер, як і в науці інтерпретації всіх присутніх процесів, що змінюють і формують душу літератури, циклічність і діалектичність її розвитку. Бездоганно володіючи своїм фахом літературознавця, Василь Фащенко знаходив у ньому вищу сутність, драматургію життя, яку він пояснив, засновуючись на завершальній фразі з «Циклону» Олеся Гончара: «Світиться світ... І небо вже тут не небо, а небеса» і розшифровуючи її так: «Що мені промовляє остання фраза роману? Навіть гинучи у циклонах, воєнних і природних, терзаючись у муках совісті і вмираючи від цього, людина має пам'ятати, що за небом є небеса – безконечність твоєї любові, доброти, милосердя, роботи й світла розуму» [1,5]. Так літературознавство стає наукою жити гідно, зберігаючи людяність і цим оберегом захищаючи світ від жорстокості і суєти.

Правду кажуть, що творчість є діалогом особистості зі світом, з його проясненістю і таїною. Думка людини матеріалізується в слові. І воно є аналогом душі. А в професора Фащенко вона сполучала дві сутності – науковця і митця. В одній із своїх праць Василь Васильович Фащенко наводить рядки білоруського поета А. Вертинського про сутність професії науковця і митця:

*Я признаю с учеными родство.
Но признаю
И разницу от века:
Ученый
Расчленяет естество,
Поэты
Собирают человека!*

Аналогію між долею наукового пізнання, яке розчленовує живий предмет, і художньої творчості, що синтезує і оживляє його, «збираючи людину», можна поширити на природу педагогічного покликання. Плекання людини за допомогою такого предмета, як філологія, чи не найвдачіша справа, якщо вона у руках майстра. І не тільки реєстр кадрів, які вийшли з педагогічної і наукової школи професора Фашенка, але плідність ідей і методів літературознавчих досліджень, зосереджених в книгах і різножанрових працях, тому свідoctво.

Чи не гармонія, яка є головним секретом мистецтва, тримала в рівновазі духовний світ педагога і вченого, відомого в Україні та за її межами (географія його учнів теж широка: Україна на перехресті між Америкою і Австралією, бо є його учні — тепер доктори наук — і в цих країнах). В основі її — талант і працездатність, закладені батьківськими традиціями, вироблені під час навчання в школі й університеті, розвинуті в процесі постійного спілкування з книжною мудрістю.

Професор Фашенко В. В. був науковцем широкого профілю, але інтенсивного, а не екстенсивного типу. Будучи літературним критиком та членом Спілки письменників, він був знаний і в зарубіжному літературознавстві як автор численних наукових статей і ґрунтовних монографічних досліджень: «Новела і новелісти», «Із студій про новелу», «Відкриття нового і діалектика почуттів», «Тема праці в радянській художній літературі», «У глибинах людського буття (Етюди про психологізм у літературі)», «Герой і слово», «Вибрані статті», «Павло Загребельний», «Характеры и ситуации», розгорнутої програми «Історія української літератури ХХ віку», адресованої університетським викладачам.

Багато імен у класичній і новітній, передусім українській, але й світовій культурі, стали предметом студій вченого. Т. Шевченко і М. Коцюбинський, О. Гончар і О. Довженко, Ю. Яновський і П. Загребельний, Г. Косинка і М. Стельмах, О. Слісаренко і Роман Іваничук, Валерій Шевчук і А. Колісниченко, В. Дрозд і І. Григурко — такий науковий топос вченого, що українську словесність цінував як момент істини, як духовний діалог з вічністю і філософією буття в його незліченних вимірах.

Розпочавши свою наукову діяльність в кінці 50-х рр., Василь Фашенко увійшов до грона шістдесятників, які відновлювали в українському літературознавстві традиції науки Івана Франка як теоретика й історика літератури, Лесі Українки й Агатангела Кримського, які глибоко замислювалися над українською культурою як феноменом, отже, національною естетичною системою як історично сформованим типом художньої свідомості, в якій діалектичній єдності перебувають національне і загальнолюдське, спільне й особливе. Він підтримав і розвинув внутрішні резерви прекрасної школи літературознавців Півдня України, і передусім українців ХХ століття — Андрія Музичка, Андрія Недзвідського, Григорія В'язовського, Івана Дузя, Івана Саєнка, Михайла Левченка, Костя Данилка, Наталі Кузякіної, Віталія Нестеренка, Мефодія Устенка, Анатолія Жаборюка. І Василь Васильович органічно влився в неї, будучи ключовою постаттю, а тому підтримуючи високий престиж наукового духу, що загниздився на теренах Одеси, зберігаючи ту козацьку ауру, що напоїла відчуттям волі, степом і морем цей край, в якому залишилися питомі сліди нашої національної ментальності, про яку Ліна Костенко сказала як про зверненість очима до небес.

Василь Васильович був діалогічним не тільки по відношенню до своїх Учителів і старших друзів, інтертекстуальним до класичної і сучасної літератури, але й творчо відкритим до науковців свого покоління, серед яких поважне місце посів фахівець з русистики — Арнольд Слюсар. Одночасно з Василем Васильовичем працювали брати Кость і Панас Данилки, Наталя Борисівна Кузякіна, трохи пізніше — Нонна Шляхова, Євген Прісовський, які відкривали нові горизонти в українській словесності.

Особлива форма паритетної взаємодії і діалогу-дискусії відбувалася між Василем Васильовичем і Наталею Кузякіною, в яких тоді вже визначився спеціальний інтерес до літератури ХХ століття та коло питань, з цим пов'язаних. Вони працювали як цілі наукові інститути за всеохопністю проблем, за ґрунтовністю дослідницької уваги до фактажу і письменницьких доль, до принциповості і незаангажованості суджень і відкриття материка потопленої Атлантиди. Саме тоді Василь Васильович відкривав новелістів епохи українського рісорджіменту, а Наталя Кузякіна,

яка на той час була авторкою трьох монографій («Любомир Дмитерко. Літературний портрет», «Нариси української радянської драматургії» у двох книгах) і безлічі статей, фундаментально збирала матеріали про драматургію ХХ віку, друкувала дві книги про Миколу Куліша, паралельно читаючи нам, студентам III курсу, багатогодинний спецкурс з творчості геніального драматурга. Недарма метр Інституту літератури Леонід Новиченко на одній із Міжнародних конференцій висловив думку, що він більше не вірить у себе як літературознавця, бо його науковий час потроху вичерпується, а вірить у талановитих дослідників-україністів Василя Фащенко і Наталю Кузякіну. Але цим усним висловлюванням Л. Новиченко не обмежився, а задокументував свою повагу до наукових студій молодшого колеги в ряді публікацій, серед яких статті «Нові обрії критики» та «Про користь анкет і переписів», що свідчать про інтерес, який мала академічна інституція до того, *що і як* робить у сфері філології вузівський професор, в духовному світі якого щасливо зійшлися теоретичні, історико-літературні й популяризаторські таланти, явлені в оригінальних методиках аналізу художніх текстів, і фундаментальних підходах до творчих новацій і персоналій. Так, було не просто помічено цікавий експеримент В. Фащенко, який узяв 90 героїв української журнальної новелістики 1970-71-х років і проанкетував їх за рядом позицій, обстеживши, таким чином, стан і статус тогочасної української літератури, але й систематизовано той *резонанс*, який ця робота породила. Саме тому в рецензії Л. Новиченка на статтю В. Фащенко з іронічною, на позір («куховарською» назвою «Новела з напівфабрикатів» («Вітчизна». – 1971. – №10), висловлена знову-таки «гумільовська» творча заздрість (а чого до цього не додумався я?), змішана з найвищою похвалою на адресу результативного вивчення літературного потоку оригінальним способом: «А стаття В. Фащенко, крім своїх загальних висновків, викликає ще й спеціальний інтерес, як спроба часткового соціологічного дослідження нашого літературного типуажу з використанням, поза всім іншим, і деякої статистичної методики. Людям, які нічого не чули про різноманітну, часом дуже витончену методику сучасних наук, не рекомендується робити великі очі: «Як? Ес-

тетика — і статистика!» — в цьому випадку достатньо послатися на абсолютно правильну думку самого автора: «Кількісна характеристика, достатньо повна і широка, прояснює змістову структуру явищ... Банальність, мабуть, найлегше формалізується математично, і якщо в такий спосіб можна бодай присоромити ту «художню» шаблонність, поверховість, схематичність, яку в даному разі безжально вивели на світло денне таблиці й підрахунки критика, — то хай живе літературна статистика!» [2,4]. І це лише один приклад талановитих наукових імпровізацій, які легко давалися дослідникові. Їх же було безліч. Резонною є думка В. Панченка: «Скільки характерних деталей із сучасних авторів потрапило на екран аналітичного «мікроскопа» В. Фащенко! Завзято й аргументовано відкидає він приблизність і зужитість, усім пафосом своїх мікростудій голосуючи за творче дерзновлення художника, за розширення й урізноманітнення спектра засобів психологічного аналізу в українській прозі. У конкретному застосуванні його методика не раз прекрасно виявляла свої можливості» [3,13].

Як бачимо, у контексті українського літературознавства і критики II половини ХХ віку Василь Фащенко мав свою творчу нішу, вмів поставити такий «оптичний приціл», таку «систему дзеркал» (Л. Костенко), які помножували гуманітарні ініціативи України в динаміці культурного процесу. Йому вдалося на паритетних засадах співпрацювати, зберігаючи при цьому неповторний тембр власного авторського голосу, з непересічними творчими індивідуальностями. І цей контекстуальний зв'язок найкраще розкривається у діалозі наукових тем і написаних книг, як, скажімо, діалогі В. В. Фащенко про новелу і новелістів і монографії Івана Денисюка «Розвиток української малої прози ХІХ – поч. ХХ ст.». Хоч матеріал був хронологічно різний, відмінні й манери викладу, але типологічна спорідненість досліджень, принцип інтертекстуальної взаємодії створили ефект наукової широти і глибини, всеохопності і цілісності осягнення актуальної проблеми літературознавства. Так само вагомо вписувалися праці вченого з питань художнього психологізму у контекст попередньої наукової світової традиції (І. Франко і Л. Виготський, О. Білецький і І. Страхов, О. Потебня і О. Реформатський) і наступної

(Р. Мішук, В. Нарівська, М. Кодак, Г. Клочек, В. Панченко, Н. Заверталюк, В. Дончик, С. Павличко, Т. Гундурова).

Орієнтація на інтерпретаційний полілог химерно і водночас прикметно поєднує наукові досягнення Василя Фашенка і Наталі Кузякіної, кожен з яких мав свій спектр пошукових інтересів в україністиці (у першому випадку — проза і поезія, в другому — драматургія), власну життєву долю, але шляхи, які вони обирали в науці, були схожими: широта і точність обсервації літературних фактів і документів, проникнення в суть речей, велика класифікаційна мобільність і теоретичне підґрунтя, поєднання хисту дослідника і митця, що блискуче володіє словом, вроджена інтуїція і постійна праця. А ще те, що з давніх часів відбито у сентенції «Платон мені друг, та істина дорожча», тобто та наукова непоступливість, яка дається системністю знань і культом ерудиції, сказати б фігуурально принципом «чесності з собою» (за Володимиром Винниченком) і тими митцями, які потрапляли в поле їх творчого осмислення. Це не значить, що не мінялися їх оцінки досліджуваного матеріалу, але залежно від зміни аналітичного ракурсу і нагромадженого фактажу, всебічного прочитання текстів, достеменності знань і бажання впровадити в обіг продуктивні літературознавчі ідеї, а не від погоди надворі і ситуативних успіхів. Це виявилось в тому, що В. Фашенко і Н. Кузякіна (ровесники за віком, але Наталя Борисівна раніше розпочала свій творчий шлях, бо 18-річною закінчила університет і 21-річною — аспірантуру) служили науці, а не прислужували чиновникам від літератури, обирали як об'єкт дослідження письменників, які своєю творчістю маніфестували культурний прорив України на рівень європеїзму.

Але щоб не бути голослівним, слід навести приклад тієї пріоритетності напряму дослідження, яку надавала, скажімо, Наталя Кузякіна у вивченні драматургії Миколи Куліша і Володимира Винниченка, а не Олександра Корнійчука. І за це її в радянські часи переслідували, позбавляли роботи і виживали з України, але її безкомпромісний вибір був правильним, як показує історія питання і два витяги з документів, створених абсолютно незалежно один від одного, але химерно взаємопов'язаних.

Перший — фрагмент підвальної статті «З хибних позицій» Дмитра Шлапака, присвяченої другій книзі «Нарисів української радянської драматургії». Одним із аргументів розгромних інвектив автора значної за обсягом публікації є те, що «помилковість ідейно-естетичних позицій Н. Кузякіної, упередженість її суджень і оцінок виразно проступають при розгляді нею конкретної картини розвитку української драматургії в цілому і творчості окремих драматургів. Вона побіжно силкується розв'язати чи не весь комплекс питань драматургічної творчості: конфліктність, жанри, стильові напрямки, традиції і новаторство тощо. Але загальна хибна концепція автора «Нарисів» не дає змоги вірно розібратися в цих питаннях... ратування за різноманітність творчих шкіл у драматургії обертається зухвалим прагненням розвінчати творчу манеру деяких провідних драматургів, передусім О. Корнійчука. Незаперечно, що високоідейна і художньо-майстерна драматургія О. Корнійчука — видатне явище... Драматургія О. Корнійчука не тільки правдиво змальовує корінні процеси радянської дійсності, відтворює прекрасні образи борців за соціалізм і комунізм, але й не раз сміливо передбачала нові шляхи в розвитку нашого суспільства. Між тим, Н. Кузякіна, вдаючись до різних маніпуляцій і догматичних розміркувань про окремі елементи художньої форми, повторюючи зади свавільно-естетської критики, силкується кинути тінь на оптимістичну атмосферу, життєву правдивість і художню самобутність ряду п'єс О. Корнійчука» [4,2].

Така упереджена точка зору Д. Шлапака на літературознавчий підхід Н. Кузякіної, звісно, на цьому не обривається, але легко, глибоко і несподівано спростовується у «Щоденнику» В. Винниченка. Щоб розібратися в істині, варто навести цитату з щоденникового запису 24 березня 1943 р.: «В радіо і в газетах пройшла звістка, що Корнійчук і його жінка одержали по Сталінській премії по 100000 карбованців... Крім того, «Верховний Совет» (читай: Сталін) призначив Корнійчука (мабуть, самого, без жінки) на посаду заступника комісара закордонних справ ССРСР. Отже, виникає натуральне питання в людей, які не знають ні Корнійчука, ні його жінки, ні його творів: за що саме людину так щедро оцінено? Може бути кілька можливос-

тей: 1) великий літературний талант і великі політичні позадержавні здібності; 2) нелітературні політичні здібності і велике «подхалімство»; 3) великі літературні й політичні здібності й подхалімство; 4) малі літературні здібності й подхалімство індивідуальне; 5) подхалімство національне (вихвалювання Москви й плазування перед національною силою). Можуть бути ще й інші комбінації, але головне таке питання напрошується: якщо Корнійчук національно свідомою людиною, якщо національні форми розвитку українського народу йому дорогі, якщо він твердо їх захищає, то, значить, Москва це цінує позитивно і так високо? Чи вона цінить якраз протилежні якості в Корнійчука і за це його нагороджує»[5,86]. І далі 21 січня 1944 року В. Винниченко розвиває діалог з радіоспікерами, які коментують «історичну подію» в СРСР, так: «На комісара закордонних справ України призначено Корнійчука, автора п'єси «Богдан Хмельницький». Завдання для дітей молодшого віку: українець, якого Москва призначає міністром закордонних справ України, в якому дусі повинен був написати п'єсу «Богдан Хмельницький»? І навпаки: письменник, який написав п'єсу «Богдан Хмельницький», що дуже сподобалась Москві, який він повинен бути українець?» [5, 87].

В такій імпровізованій полеміці pro і contra О. Корнійчука як «найвидатнішого драматурга ХХ століття» позиція літературознавця Наталі Кузякіної виявилася аналогічною до думок В. Винниченка. І хіба це не промовистий факт, що в II половині ХХ віку вітчизняна наука виявила і добрий смак у виборі об'єктів дослідження, і точно окреслену гуманітарну ауру нації, осмислену через код культури, в її дзеркалі.

І Василь Фащенко, і Наталя Кузякіна, яка частину свого життя віддала викладанню і науці в Одеському університеті,—працювали на перспективу, яка 25 років тому оформилася в спеціальну кафедру — чи не першу в Україні — кафедру радянської літератури, яка була опорною не лише на Півдні, але й в Україні. Знали і шанували її і в Москві, прорецензувавши колективну монографію «Проблема характеру в українській літературі 70-80-х рр.», написану і видруковану під керівництвом професора, схвально сприймаючи кафедру завдяки авторитетові В. В.

Фащенко, його різноманітним талантам у презентації українистики в широкому науковому світі, вона була на слуху в Московському університеті, як і в Києві, Білорусії, Німеччині.

Отже, виокремлення літератури ХХ століття як самостійного навчального предмета і як спеціальної галузі літературознавства сталося під знаком Василя Васильовича, який з шанобою ставився до всіх пошуків і своєю сердечністю підтримував, коли випадала некозирна життєва карта. Через те з його шинелі вийшло багато науковців, яким дорогим був дух духовної спорідненості і честі. Отже, багато хто завдячує Василю Васильовичу своєю творчою долею в галузі літератури ХХ віку, розробляючи саме цей феномен української культури як самодостатній і вагомий в контексті розвитку світового мистецтва. Василю Васильовичу завжди вистачало снаги вести перед своїми науковими пошуками, прокладаючи академічні шляхи всім, хто хотів цього і був заповзятий у своїх прагненнях не осоромити Учителя.

Він своєю толерантністю й інтелігентністю, ерудицією, і духовною напоვნеністю, і щедрістю належав до літературознавців-неокласиків: Миколи Зерова, Михайла Драй-Хмари, Освальда Бургардта, Павла Филиповича, Максима Рильського... Тому його наукова продукція не лише тяжіла до цієї питомої школи філологічної науки, але й репрезентуючих українистику талановитих досліджень Олександра Білецького й Леоніда Новиченка, Івана Світличного і Леоніда Коваленка, Івана Денисюка і Маргарити Малиновської, Миколи Жулинського і Михайла Наєнка, Михайлини Коцюбинської і Михайла Яценка, Ніни Крутикової і Віталія Дончика, Ієремії Айзенштока й Олександра Дея, Ігоря Дзеверіна і Юрія Барабаша, Сергія Плачинди і Ростислава Мішука, Стефанії Андрусів і Миколи Ільницького, Івана Дорошенка і Леоніли Міщенко, Теофіла Комаринця і Василя Лесика, Василя Лесина і Романа Гром'яка—власне, до всіх пріоритетних напрямків і їх творчих ініціатив, що з'явилися на видноколі літературознавства II половини ХХ віку. Від неокласиків до науковців-шістдесятників і тих, хто підхопив їх ідеї, пролягла лінія, яка визначає піднесення ерудиції, оволодіння новою методологією, культу освіченості не лише в одній вузькій

галузі знання, а студійну зосередженість на системності у підході до витворів мистецтва і парадигмальних законів цього розвитку, з одного боку, і мікроаналізі поезики, — з другого. Спрацьовував ключ, який у сонеті «Самоозначення» Микола Зеров застосував для аналізу неокласичного напрямку і власного поетичного кредо, сформулювавши його в декількох рядках: «Ми — туті бібліофаги, і мудрість наша — шафа книжкова», маючи на увазі, що «пожирання книг» — єдино можливий спосіб інтерпретації і розуміння тексту, як і літературного процесу в цілому, всіх тих іманентних законів, йому властивих, і змін, які в ньому відбуваються.

Саме ці принципи літературознавчої праці були органічно засвоєні Василем Фащенком поруч із серйозним заглибленням у лінгвістичні студії, щоб якомога яскравіше і повноцінніше викласти результати своїх досліджень на рівні вербального вираження, точності і краси словесного оформлення діалектики думок, що репрезентували пошук істини, відкривали глибини сугестивного впливу справжньої літератури на читача, онтологічні якості мистецтва, філософські й морально-етичні універсалиї, як невидимі причали духовності, за Ліною Костенко.

Саме тому є ряд суджень і посилань на праці Василя Фащенка у дослідженнях В. Брюховецького, Г. В'язовського, В. Дончика, І. Дорошенка, Р. Гром'яка, Г. Зленка, А. Колісниченка, Б. Дерев'янка, В. Панченка, Г. Сивоконя, М. Стрельбицького, Н. Шляхової, Г. Штона, К. Шудрі. Існує ціла фащенкіана. Своєрідним героєм твору став Василь Фащенко у «Критичній новелі» Юрія Івакіна з циклу пародій «Персоналії» («Вітчизна». — 1983. — №2). І це були виступи не стільки до ювілейних дат, скільки присвячені вельми помітному доробку вченого в контексті української і багатонаціональної критики і літературознавства, бо все, що робив учений, носило печать фундаментальності, заглиблення в теоретичні аспекти, що органічно узгоджувалися з прискіпливим мікроаналізом і виваженою текстуальною роботою, з широкою інтерпретаційною палітрою. Це робить праці В. В. Фащенка воістину проблемними, відкриттями в сфері пізнання змісту і форми мистецьких явищ. Приваблює в його досвіді взаємопроникнення філософсько-літературознавчих начал і лінгвістич-

ної залюбленості в слово як першоелемент художнього тексту, його вічної краси. Саме тому авторитет ученого був і є непересічним у галузі специфіки художнього характеру, проблем психологізму і жанрології, новелістики і феноменологічного вивчення класиків української літератури, аспектів поезики (загальної, функціональної й індивідуальної), питань стилю і дискурсивних манер, досліджень у сфері діалогічності літератури, взаємодії життєвої і художньої правди [Див. 6, 34-37].

І як підтвердження цього авторитету — посилання на принципово важливі ідеї В. В. Фащенка у сьогочасних публікаціях, прямо йому не адресованих, але таких, які зачіпають актуальні проблеми сучасної української літератури і науки про неї у «полемічних розмовах», скажімо, з приводу дивовижного і довговічного жанру новели, як те має місце у діалозі між Романом Кухаруком і Миколою Кравчуком, надрукованому на шпальтах «Літературної України» 2000 року, в якому ім'я Василя Васильовича прозвучало не всує, а як теоретичне опертя роздумів про новелу та її специфіку. Письменник Микола Кравчук, який протягом усього творчого життя новелі не зраджував, висловив таку думку, яку варто зацитувати: «Нічого нового в галузі теорії я, мабуть, не скажу, та й не моя це парафія. Колись, іще на початку моєї активної творчості, я сам із олівцем студіював книжку покійного В. Фащенка «Новела і новелісти» (очевидно, докторську дисертацію цього славного вченого) й, продираючись укупі з автором крізь хащі різнопланового матеріалу, через його розлогі аналізи й роздуми, прийшов до чіткішої власної думки. І оповідання, й новела — це своєрідні жанрові варіанти стислого розповідного епосу, й між ними, як пише Фащенко, «кардинальної китайської стіни» немає» [7,6].

Отже, наукові постулати вченого служать не лише практиці навчання філології, але й письменникам, які дослухалися раніше (за життя професора) і нині та й робитимуть це пізніше до поважного голосу дослідника, що резонує в його книгах і питомих студіях. Справедлива і нагорода, яку він отримав за вогонь творчості, — звання лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка. І та шана та пієтет, якими оточені його ім'я і наукова спадщина, органічно вписані у контекст критики та літературознавства

на межі тисячоліть, цілком заслужені і виявляють «довгі хвили» культури, неперебутність творчих цінностей і нашої причетності до них.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Фашенко Василь*. Концепція людини в творчості Олесь Гончара // Літературна Україна. — 1999. — 7 січня. — С. 5.
2. *Новиченко Леонід*. Про користь анкет і переписів // Літературна Україна. — 1971. — 29 жовтня. — С. 4.
3. *Панченко Володимир*. Восьмикнижжя Василя Фашенка: від історії новелістики до таємниць художнього характеру // Слово і час. — 2000. — № 10. — С. 11-15.
4. *Шлапак Дмитро*. З хибних позицій // Ралянська культура. — 1964. — 15 березня (№21). — С. 2.
5. *Винниченко Володимир*. Щоденники (1938-1945). — Слово і час. — 2000. — № 10. — С. 76-89.
6. *Саєнко В. П.* Українська словесність в Одеському державному університеті. Наукова спадщина професора ОДУ Фашенка В. В. як шаблі до істини в осягненні української словесності // Історія української літератури ХХ ст.: практичні заняття. — Одеса, 1999.
7. Літературу треба прояснювати. Інтерв'ю Миколи Кравчука Роману Кухаруку // Літературна Україна. — 2000. — 9 листопада (№25-26). — С. 6.